

Llengua i Ús

Revista Tècnica de Política Lingüística

57

2n
SEMESTRE
2015

ISSN: 2013-052X
<http://gencat.cat/llengua/liu>

Experiències

2.3

Er Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana

L'Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa de la llengua occitana

El Institut d'Estudis Aranesi - Academia aranesa de la lengua occitana

The Institute of Aranese Studies – Aranese Academy of the Occitan Language

JUSÈP LOÍS SANS SOCASAU

Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana

Citació recomanada:

SANS SOCASAU, JUSÈP LOÍS. «Er Institut d'Estudi Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística* [en línia] [Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística], núm. 57 (2n semestre 2015), p. 42-50. <<http://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/300742>>

El català *Llengua*
per a tothom

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Er Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana

Acadèmia, Institut d'Estudis Aranesi, Occitània, Catalonha, aranés, occitan, Val d'Aran, Alibèrt, Normes ortografiques, Estatut d'autonomia, Lei d'Aran, Lei der occitan, Generalitat de Catalonha, Conselh Generau d'Aran

Er Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana ei ua institucion damb autoritat sus era lengua occitana en encastre de Catalonha. Creada jos era legitimitat dera defensa e dera promocion dera varianta aranesa dera lengua occitana, ena sua creacion s'a agut en compde qu'ua varietat dialectau non se pòt descriuer ne protegir sense era referéncia clara e continua ara lengua estandard e ara sua unitat. En aguest article se descriu era valor dera institucion, eth procés dera sua creacion, es sues competéncias, era sua composicion e es sòns objectius.

L'Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa de la llengua occitana

Acadèmia, Institut d'Estudis Aranesi, Occitània, Catalunya, aranès, occità, Val d'Aran, Alibèrt, Normes Ortogràfiques, Estatut d'autonomia, Llei d'Aran, Llei de l'occità, Generalitat de Catalunya, Conselh Generau d'Aran

L'Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa de la llengua occitana és una institució amb autoritat sobre la llengua occitana en l'àmbit de Catalunya. Creada sota la legitimitat de la defensa i de la promoció de la variant aranesa de la llengua occitana, en la seva creació s'ha tingut en compte que una varietat dialectal no es pot descriure ni protegir sense la referència clara i contínua a la llengua estàndard i a la seva unitat. En aquest article es descriu el valor de la institució, el procés de la seva creació, les seves competències, la seva composició i els seus objectius.

El Institut d'Estudis Aranesi - Academia aranesa de la lengua occitana

El Institut d'Estudis Aranesi - Academia aranesa de la lengua occitana es una institución con autoridad sobre la lengua occitana en el ámbito de Cataluña. Creada bajo la legitimidad de la defensa y de la promoción de la variante aranesa de la lengua occitana, en su creación se ha tenido en cuenta que una variedad dialectal no puede describirse ni protegerse sin la referencia clara y continua a la lengua estándar y a su unidad. En este artículo se describe el valor de la institución, el proceso de su creación, sus competencias, su composición y sus objetivos.

Academia, Institut d'Estudis Aranesi, Occitània, Cataluña, aranés, occitano, Valle de Arán, Alibèrt, Normas Ortográficas, Estatuto de autonomía, Ley de Arán, Ley del occitano, Generalitat de Catalunya, Conselh Generau d'Aran

The Institute of Aranese Studies – Aranese Academy of the Occitan Language

The Institute of Aranese Studies - Aranese Academy of the Occitan Language, is an authority on the Occitan language in Catalonia. Created with the legitimate aim of upholding and promoting the Aranese variant of the Occitan language, its founding purpose embraces the fact that you cannot describe or protect a dialectal variant without clear and continuous reference to the standard language and its unity. This article describes the value of the institution, the process of its creation, its composition and powers, and its objectives.

Academy, Institute of Aranese Studies, Occitània, Catalonia, Aranese, Occitan, Val d'Aran, Alibèrt, Spelling Standards, Statute of Autonomy, Law of Aran, Law of Occitan, Government of Catalonia, Conselh Generau d'Aran (General Council of Aran)

Qué ei er Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana?

Er Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana (IEA-AALO) ei ua acadèmia de Catalonha. Ua acadèmia ei un collectiu de persones regits per uns estatuts e damb un proteccion especiau per part deth govèrn. Catalonha a mès de 65.000 associacions, mès de 2.500 fondacions e sonque 12 acadèmies, era mès antiga des quaus siguec creada er an 1700.

Es acadèmies de Catalonha an era sedença en Barcelona damb era excepcion dera Acadèmia aranesa dera lengua occitana qu'a era sedença ena Val d'Aran. Peth costat francès es acadèmies, qu'existissen damb regim juridic d'acadèmia, an totes era sua sedença en París. Ei atau qu'er Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana ei era soleta acadèmia damb sedença en territòri occitan e açò li imprimís un caractèr distintiu e diferenciat e testimonie era personalitat de Catalonha ena proteccion der occitan.

Era lengua occitana ei dotada deth prestigi d'èster era lengua des trobadors, aquera explosion de poètes que hec a nèisher era nacion dera literatura que fòrça ans dempús mos aportèc un prèmi Nobèl. Ei ua lengua viua qu'ena actualitat encara mos fornís de boni escriptors.

Es aranesi receberen damb er Estatut d'autonomia deth 1979 un petit reconeishment pera sua lengua e s'instaurèc era obligacion qu'aquerie era Generalitat de respectar-la e protegir-la. Er Estatut tanben obligauè a reinstaurar es institucions istoriques araneses. Non ère massa. Mès era especiau psicologia des aranesi, parelha ara de Catalonha, intuís era lengua coma un eish vertebrador dera sua personalitat e coma er argument que li servís entà reivindicar un podèr pròpi. Lengua e podèr entrèren, damb er Estatut, en un procès de complicitat que non abandonèren enes trenta cinc ans posteriors. Damb aquera petita aportacion legislativa der Estatut, qu'aurie

podut auer ua interpretacion minima, es aranesi inicièren un procès de promocion, de demandes e reivindicacions que generèren situacions extraordinàries qu'artenheren un punt màger damb era declaracion dera lengua occitana coma lengua oficial de Catalonha e era creacion dera Acadèmia aranesa dera lengua occitana.

Precedents dera Acadèmia aranesa dera lengua occitana. Es Normes ortografiques

En 1983, a demana des alcaldes aranesi, era Generalitat de Catalonha publicuèc es *Normes ortografiques der aranés*, dempús d'un treball de dus ans d'ua comission composada per expèrts des encastres catalans e occitans (e especiaument aranesi). Dus d'aqueri expèrts, Elvira Riu e Jacme Taupiac, mès de trenta ans dempús, son membres der IEA-AALO. Tanben mos i cau compdar a Pèire Bèc, que moric tres dies abans dera constitucion der IEA-AALO, mès qu'auie mostrat tota era volentat de furnar-ne part.

Aqueres Normes, que representèren un "pas de gigant" en procès de promocion dera lengua pròpia d'Aran, auen quauques caracteristiques destacables. Prumeraments èren fidèus ara particulara forma de parlar des aranesi. Tanben introduïen ua filosofia lingüística qu'en aqueth moment auèc pòga acceptacion en pòble aranés: convergien lingüisticament damb era normativa de Loís Alibèrt. Açò qu'ena distància pòt semblar naturau e intrascendent, instauraue es bases de se qu'aurie d'èster era futura Acadèmia aranesa dera lengua occitana. Dificilament se podie preveir aguesta transcendéncia. En aqueri moments en que i auie ua bona preséncia escrita der aranés, toti es escriptors, toti, ac hègen damb ua normativa de basa felibrença, subordinada ara Scolo deras Pireneos. Er acòrd en emplec d'aguesta normativa, que ja auie emplegat Condò Sambeat e Bernat Sarriu, ère fòrça unaním. E, totun era generalizacion dera norma, era normativa que s'aprovèc ère diferenta.

Entà èster coerents damb era normativa mès difosa dera lengua occitana, damb aquera que s'emplegaue enes encastres mès intellectuaus, calie abandonar aqueres formes felibrenques e assomir-ne d'auetes de convergentes damb tot eth territòri occitan. Ei facil d'imaginar qu'açò generèc reaccions d'enfrontament que dificultèren es causes. E totun, ena distància, trenta dus ans dempús, cau reconéisher que se preneca era decision adequada. Eth pes dera societat aranesa aurie podut obligar a préner ua decision que l'aurie mantengut lingüisticament separada dera rèsta d'Occitània. Aquesta decision aurie estat mortal entar aranés. Encara aué en dia eth pes important dera societat aranesa obligue, en ocasions, a préner decisions que la pretenen aluenhada deth tronc comun damb Occitània. En tot cas damb es *Normes ortografiques* era decision que preneca Catalonha, qu'auie eth podèr entà hè'c, siguec era corrècta.

En Aran se formalizèc ua lengua que mantenguie un hui de corresponsabilitat sincronica e diacronica damb Occitània e que respectaue era forma pròpia deth parlar des aranesi. Aquestes dues consideracions seguiren presentes enquia aué.

Enes ans següents ara creacion des Normes, era lengua entrèc ena escòla, prumèr timidament damb ua ofèrta volentària, que pòc a pòc anèc creishent e consolidant-se e finalaments a començaments des ans 90 deth segle passat, se convertic ena lengua d'aprenentatge dera lectoescritura de toti es mainatges dera Val d'Aran e auie au mens ua preséncia de dues ores setmanaus d'ensenhament curricular en toti es corsis dera educacion obligatòria. Tot eth procés dera escòla, que requeririe un article exclusiu, siguec farcit de complicitats enormes per part dera administracion catalana, deth professorat, des ciutadans aranesi e d'aqueth govèrn pròpi d'Aran, que reinstaurèc era Lei 13/1990 de regim especiau dera Val d'Aran. Aqueth Govèrn preneca eth nòm de Conselh Generau d'Aran, en tot recuperar aquesta institucion d'origens medievaus. Era escòla a estat absolutament

decisiva e imprescindible en procés de proteccion dera lengua e ena consolidacion dera psicologia de defensa dera tèrra e dera valor dera identitat.

Ena madeisha Lei deth 90 se declarèc er occitan, lengua oficiau ena Val d'Aran, ath cant deth catalan e deth castelhan. Ère eth prumèr viatge ena istòria qu'era lengua occitana recebie eth tractament de lengua oficiau.

Abans dera existéncia deth Conselh Generau d'Aran, eth Conselh Comarcau de Montanha dera Val d'Aran, er an 1986 ja convenièc damb era Generalitat de Catalonha era creacion der Institut d'Estudis Aranesi, entà èster autoritat sus era lengua. Aqueth prumèr intent quedèc sense efècte, sense implementacion, pes actuacions pròpies, a viatges incoerentes, dera politica e dera Administracion.

Es ans posteriors as normes, coneisheran accions diuèrses, coma era consolidacion dera lengua ena escòla, coma lengua veiculara e curriculara, era creacion de concorsi literaris, era promocion dera literatura, era proteccion juridica dera lengua, era preséncia ena administracion e enes mieis de comunicacion, es corsis d'aranés entàs adults enquia era declaracion dera oficialitat der occitan en Catalonha damb er Estatut d'Autonomia er an 2006. Posteriorment en 2010 era Lei der Occitan, aranés en Aran, desvolopèc aquesta oficialitat, parlèc de dreus e déuers, ordenèc era promocion dera lengua, determinèc es competéncias e merquèc eth besonh dera creacion d'ua acadèmia dera lengua occitana.

Calie ua acadèmia, ère imperatiu. Er occitan ère oficiau en Catalonha; hège mès ans que n'ère ena Val d'Aran, e calie ordenar era lengua damb eth madeish reconeishment qu'a eth castelhan o eth catalan. Açò sonque se podie arténher damb era creacion d'ua institucion damb eth madeish nivèu juridic qu'er Institut d'Estudis Catalans, era Real Academia Española o l'Académie Française. Aquest rang ei eth d'acadèmia e atau se hec. Juridicament calie

ua institucion damb aguesta proteccion, que siguesse independenta des govèrns, entà que podesse actuar sense es pressions pròpies dera politica.

Entretant ena rèsta d'Occitània mos trobàuem damb ua lengua qu'en començament deth segle xx ère majoritària enes nivèus d'emplec abitau e qu'ena actualitat a queigut a uns nivèus peth dejós deth dètz per cent. E totun, era lengua escrita a ua orientacion majoritàriament fundamentada enes principis exposats ena *Gramatica Occitana* de Loís Alibèrt, publicada en Catalonha er an 1935. Er occitan ath nòrd de Catalonha ei ua lengua que se transmet surtot per efècte des moviments sociaus. I a ua grana quantitat d'associacions de totes es caracteristiques, damb condicions e dimensions disparières, mès existissen tanben moviments associatius mès o mens generaus de tot eth territòri occitan coma er Institut d'Estudis Occitans, eth Congrès Permanent dera Lenga Occitana, era Federacion de Calandretes, era Federacion d'Ensenhants en Lenga e Cultura Occitana, eth Consistòri deth Gai Saber, Calandreta, Associacion Internacionau d'Estudis Occitans, eca, que promocionen era lengua damb gran esfòrc e enes qu'era opcion normativa dera lengua vire ath torn des principis alibertians. A mès er estat francés promocione quauques certificacions d'estudis occitans que tanben an assumit coma normativa es bases de Loís Alibèrt.

Ara ben, era unitat non ei pro clarificada e non ei tostemp netament reivindicada. Occitània, mancada d'un podèr politic que la represente, ei sometuda as orientacions deth vent que bohe. Non i a ua referéncia clara o au mens non ei clarament definida. Abandonada as moviments associatius, aguesti sagen, en un onorós intent, de realizar aqueres accions que permeten consolidar referéncias legitimes que servisquen as qu'empleguen era lengua. Mès, ath deuant des associacions non i a un podèr governamentau que mete orden. En front d'ua associacion se pòt crear ua auta associacion que contradigue es principis dera prumèra e que contribuisque a crear ua

confusion. E, non cau entèner que i age mala fe. Ben ath contrari, es principis de bondat, de defensa de çò que se considèra genuïn, era promocion deth territòri (tot soent eth mès pròxim), era promocion dera tradicion, deth folclòre, son es ideaus que botgen es batèstes.

Damb aguesta Acadèmia aranesa dera lengua occitana, Catalonha e Occitània (es estructures occitanes que volguen, donques que non cau desbrembar qu'ei ua Acadèmia de Catalonha) aquerissen un arnés que les permet establir coeréncias lingüistiques entà tot eth territòri occitanocatalan. Entre es objectius dera Acadèmia en destacam que s'a de coordinar damb institucions der encastre lingüistic occitan, qu'a de mantier ua relacion constanta damb aquestes estructures e qu'a d'auer en compde era vida sociau dera lengua occitana ena orientacion des sòns estudis e ena presa de decisions. Ei ua acadèmia d'ua lengua viua qu'a d'auer coma basa des sues determinacions era viuesa dera madeisha.

Coma se creèc?

Entà dar compliment ara Lei 35/2010, de 1 d'octubre, der occitan, aranés en Aran, que desvolope era oficialitat der occitan declarada per Estatut d'autonomia, era Generalitat publicuèc eth Decrèt 12/2014, de 21 de gèr, peth quau s'autrege ar Institut d'Estudis Aranesi eth caractèr d'acadèmia e d'autoritat lingüistica der occitan, lengua pròpia ena Val d'Aran e oficiau en Catalonha.

Er Institut d'Estudis Aranesi, coma conselh assessor deth Conselh Generau d'Aran, inicièc es sòns prumèrs passi en ostiu de 1998 damb era creacion d'un collectiu de persones, per part deth Conselh Generau d'Aran, entà dar emparament as besonhs lingüistics en emplec der aranés. Inicialment aquest collectiu siguec denominat Comission de Còdi Lingüistic e orientèc er emplec dera lengua, en 1999 adaptèc es normes deth 83 a un contengut mès coerent damb er emplec, elaborèc

quauques suggeréncias normatives, trebalhèc sus era determinacion dera toponimia major dera Val d'Aran, eca. Era majoria des components d'aquera Comission s'an integrat ena Acadèmia aranesa dera lengua occitana. Aquera Comission de Còdi Lingüistic, amassa damb ua seccion d'estudi dera istòria e damb ua auta d'estudi dera sciéncia juridica, se convertiren er an 2002 per decision deth Conselh Generau d'Aran en Institut d'Estudis Aranesi, coma conselh assessor. Aqueth IEA eth mes d'abriu der an 2008 recebec per part deth Conselh Generau d'Aran era autoritat sus era varianta aranesa der occitan. Ei un important precedent, eth prumèr viatge que des d'un podèr public, se reconeishec aguesta autoritat, tot e qu'er IEA ère ua institucion dependenta deth Govèrn d'Aran.

Per imperatiu dera Lei der occitan se creèc ua Comission paritària Generalitat-Conselh Generau de quate membres per cada part entà coordinar es accions que se realizauen en aplicacion dera Lei der occitan, per cada ua des dues institucions. Se la denominèc Comission de Política Lingüistica der Occitan Aranés e orientèc, entre d'outes causes, es passi a realizar entara creacion dera Acadèmia en tot partir der antic Institut d'Estudis Aranesi. Per part dera Generalitat i auec ua decidida actuacion realizada pera Direccion Generau de Política Lingüistica en coordinacion damb eth Departament de Justícia. Per part deth Conselh Generau d'Aran i auec ua prioritària actuacion dera direccion deth Conselh e especiaument der airau de Política Lingüistica. Eth resultat siguec eth Decrèt 12 de 2014 que convertie era Seccion de Lingüistica der Institut d'Estudis Aranesi en Acadèmia, damb ua ampliacion de membres, procedents de tota Occitània, entà assegurar eth compliment dera atencion ara unitat dera lengua occitana.

Aquerò propicièc que quinze personas nomenades peth Conselh de Política Lingüistica der Occitan Aranés s'amassèssen, ena Val d'Aran, eth dia 3 de juliol de 2014 e se constituïssen en Acadèmia en tot aprovar es sòns estatuts. Es quinze personas nomenades corresponien basicament a dus encastres, ara seccion de lingüistica

der antic Institut d'Estudis Aranesi, conselh assessor deth Conselh Generau d'Aran, e a d'outes personas destacades der estudi dera lengua occitana.

Coma ei organizada e quini objectius a?

Era Acadèmia aranesa dera lengua occitana ei organizada en dues seccions damb eth nòm de seccion aranesa e seccion estandard. Es sòns nòms orienten sus es sòns objectius. Es finalitats dera Acadèmia Institut d'Estudis Aranesi son, fundamentaument, exercir era autoritat sus era varianta aranesa dera lengua occitana e realizar er aconselhament sus era unitat dera lengua occitana e eth tronc comun.

Coma en quinsevolh auta lengua ena lengua occitana podem distingir entre era lengua pròxima, era de comunicacion locau e era lengua de comunicacion ampla. Era estructura en dues seccions vò reproduïr aguesta realitat. Per un costat era lengua des vesins, aquera que s'emplegue diàriament, era de relacion entre es pair-sénhers e es arrèhilhs,... aguesta ocupe un lòc destacat ena definicion e ena estructura dera Acadèmia. Per un aute costat era lengua de comunicacion ampla, era que mos a de servir entà entener-mos en tot eth territòri lingüistic, era dera unitat dera lengua, era que manten era coeréncia diacronica damb era *koiné* medievau.

Lingüisticament er IEA-AALO a dues referéncias basiques des que partir. Era prumèra ei era *Gramatica* de Loís Alibèrt publicada en Catalonha en 1935 e tornada a publicar, tanben en Catalonha, per Institut d'Estudis Catalans er an 2000. Ath delà d'aguestes dues publicacions catalanes, era *Gramatica occitana* coneguec dues publicacions mès: era ua en fascicles ena revista *Òc*, entre 1931 e 1934, e era auta en 1976 peth Centre d'Estudis Occitans dera Universitat de Montpelhièr. Catalonha a estat decisiva ena publicacion dera *Gramatica occitana*. Conven rebrembar qu'Alibèrt s'amparaue ena norma de Pompeu Fabra

enes sues orientacions lingüístiques, se que refòrce, tot amassa, eth sistèma occitanocatalan.

Ua referéncia ara *Gramatica* d'Alibèrt apareish ena Lei der Occitan, en tot èster eth prumèr viatge que se la cite en ua lei. Naturauments que se tracte d'ua orientacion, donques qu'Alibèrt hec era sua gramatica hè ueitanta ans e era lengua a patit fòrça cambis que calerà incorporar ara normativa. Tanben cau auer en compde qu'Alibèrt hec era sua propòsta entàs parlars lengadocians e qu'açò requerirà ua interpretacion mès, donques qu'era normativa estandard a de servir entà toti es parlars. Ei important destacar que dempús d'Alibèrt era unitat dera lengua escrita, enes nivèus normatius, ei fundamentada e açò ei definitiu entà poder definir era lengua occitana.

Era segona normativa qu'era Acadèmia a d'auer presenta son es *Normes ortografiques der aranés*. Son documents qu'an de servir de punt de gessuda entath trebalh a desvolopar. Non son documents estatics, cristallizats, inamovibles. Ath contrari, era Acadèmia a ben clar qu'era lengua de referéncia ei era lengua orau, era sua riquesa, eth sòn vigor, es sòn moviments, era sua transformacion, era sua sonoritat, era sua viuesa e qu'aguesta lengua orau ei fòrça diversa e cambianta, donques qu'ei viua. Er IEA-AALO compren perfectament que mos cau ua normativa intuïtiva, de facil adaptacion as parlants, d'aprenentatge non massa complicat. E sabem qu'era lengua la hè eth pòble, a trauès de diuèrses aportacions diàries, a trauès d'influéncias multiples, d'aportacions diuèrses, senzilha a viatges e complicades en d'auetes ocasions. Entara Acadèmia serà de besonh mantier eth contacte continu, erudit e amable damb eth pòble, e aurà en compde qu'eth pòble occitan ei un gran pòble en extension e en istòria, en qualitat e en quantitat, en sensibilitat e s'eth pòble genère, per diuèrsi motius, imputs diferents, les calerà tier en compde, e procurar comprèner es bondats de cada un e profitar es aportacions qu'ajuden a evidenciar era unitat dera lengua occitana.

Es dus documents de basa, era *Gramatica* d'Alibèrt e es *Normes ortografiques der aranés*, apareishen enes decisions legislatives des darrèrs tempsi. Son presents ena Lei der Occitan e en Decrèt de creacion dera Acadèmia e açò les convertís en referent dera posicion ideologica, des principis lingüistics: ua lengua unica entà tot eth territòri occitan e ua adaptacion entara varietat mès proxima, era mès evidentia as uelhs des parlants de Catalonha.

En aquest sentit eth Plen der Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana aprovèc eth passat 10 de juriòl de 2015 ua normativa ortografica der occitan estandard. Ei un document, era basa deth quau a estat elaborada per Jacme Taupiac, damb eth títol de *Per escriure l'occitan*, damb es aportacions deth Plen der IEA-AALO. Recuelh aqueres formes d'escritura que basades enes propòstes d'Alibèrt son assomides e emplegadas pera majoria des usatgèrs dera lengua occitana. Son ues normes que servissen perfectament entara varianta aranesa, que complementen es *Normes ortografiques der aranés*, e que materializen era forma de comunicacion mès ampla e d'unitat dera lengua occitana. Aquestes normes aprovades de forma provisionau, entà facilitar era participacion dera poblacion interessada, ei previst de que siguen aprovades de forma definitiva en mes de juriòl de 2016.

Era seccion aranesa der IEA-AALO aprovèc de trabalhar pendent es mesi que vien ena definicion d'ua gramatica basica dera varianta aranesa e en un vocabulari basic. Atau se complementaràn es *Normes ortografiques* e s'auançarà ena definicion dera lengua. Aquest trebalh de definicion aurie auut de seguir ath deth *Normes ortografiques* ja a bèth tèmps. Era produccion des *Normes ortografiques* aurie d'auer continuat damb era instauracion d'ua comission de seguiment, d'ua estructura qu'auesse exercit d'autoritat dera lengua, d'ua acadèmia, coma era qu'ara s'a creat, qu'auesse elaborat es documents de besonh. Segurament qu'es espectatives que creèren

es prumères *Normes ortografiques* èren fòrça menors de çò qu'a resultat. Arrés imaginaue qu'ara creacion dera norma seguirie un procès intens d'introduccion der aranés ena escòla, d'ensenhament dera lengua, de preséncia enes administracions e enes mieis de comunicacion, de promocion social. Non se preveiguie ua reaccion tan importanta coma era qu'a existit. Sò convençut de que se s'auesse vist aguesta dralha, s'aurie possat era creacion dera Acadèmia fòrça abans. A estat un arnés de besonh que s'a trapat de mens.

Qui compòse era Acadèmia?

Era Acadèmia ei actuauments composada per dotze membres numeraris. Es estatuts preven que i posque auer enquia vint-e-un membres, onze ena seccion aranesa e dètz ena seccion estandard. Tanben contemplan que i posque auer setze membres corresponents e un numèro indeterminat de membres onorifics. Era diferéncia entre cada un des membres ei qu'es corresponents an dret a participar ena vida scientifica dera institucion, mès sense dret a vòt, e non pòden participar enes organs de govèrn. Er onorific non participe ena vida scientifica ne enes organs de govèrn dera Acadèmia. Es numeraris an toti es drets.

Eth Conselh de Politica Lingüística der Occitan Aranés nomentèc a setze personas entà començar eth procès. D'entre eri Pèire Bèc, difunt abans dera constitucion, e tres membres mès que non an liejut, encara, eth sòn discors d'entrada. Era lectura deth discors d'entrada ei eth requisit imprescindible entà assumir era condicion de membre numerari. Eth passat 9 de juriòl de 2015 ueit membres dera seccion aranesa e quate dera estandard liegeren eth sòn discors.

Es membres dera seccion estandard son personas reconeishudes der encastre der estudi der occitan. Son: Joan Salas Lostau, Inspector Generau des Lengües de

França deth Ministeri d'Educacion de França, Patrici Pojada, professor d'Istòria ena Universitat de Perpignan, Florian Vernet, escritor e professor universitari jubilat e Jacme Taupiac, lingüista e professor universitari jubilat.

Es membres dera seccion aranesa son antics components dera seccion de lingüística deth qu'auie estat Institut d'Estudis Aranesi, conselh assessor deth Conselh Generau d'Aran. Son Angelina Cases, professora jubilada, Ròsa Salgueiro, responsabla deth Centre de Recorsi Pedagogics dera Val d'Aran, Maria Elvira Riu, mèstra jubilada, Lordes España, professora d'occitan, Miquèu Segalàs, professor d'occitan, Jèp de Montoya, escritor, Bernat Arrous professor d'occitan en Tarba e jo madeish, Jusèp Loís Sans, professor de matematicas.

S'a constituït ua Acadèmia composada per personas coneishedores dera lingüística intèrna e per especialistes ena lingüística extèrna. Calie que siguesse atau, calie dar consisténcia ath sistèma extèrn ara lengua, pr'amor qu'era lengua ei un ens viu, que cambie, que creish, que se transforme coma, per exemple, un mainatge; non n'i a pro damb conéisher es besonhs deth sòn còs, non n'i a pro damb alimentar-lo, damb facilitar-li ues bones expectatives fisiologiquas, cau èster atents ar aire que respire, mos cau seguir eth sòn comportament, eth gust der aliment que recep e tanben es sues emocions, es sues risas, e es sòn plors.

Er Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia aranesa dera lengua occitana a d'establir es critèris de normativa der aranés, coma part integranta der espaci lingüistic e culturau occitan, a de desvolopar era investigacion sus er occitan e a de colaborar damb entitats de recerca en establiment dera normativa entath conjunt dera lengua occitana. Per açò entre es components i a expèrts en lingüística, personas que coneishen fòrça ben era estructura intèrna dera lengua occitana, es caracteristiques des sues variantes, en especiau dera aranesa, era etimologia des sues formes, era evolucion dera lengua e era forma d'expression actua.

Mès, n'i an d'auti que coneishen fòrça ben eth procés d'evolucion dera lengua ena escòla, dera sua implantacion sociau enes darrèrs trenta ans, des formes dera lengua enes mieis de comunicacion, deth sentiment des aranesi pera sua lengua, es moviments sociolingüistics de tot eth territòri occitan, coneishen era emocion des parlants que recupèren era lengua des pairs. E n'i a que coneishen es aspèctes dera politica lingüistica, des motivacions que botgen es cambis e es transformacions, des relacions entre pòbles que son solet un pòble, des esfòrci institucionals entà constituïr ua Acadèmia e uns modèls de referéncia, e qu'an lutat pendent molti ans entà qu'Aran, Catalonha, Occitània agen ua Acadèmia dera lengua occitana.

Era Acadèmia forme part d'un gran projècte que lute pera dignificacion de toti es ciutadans e pera emancipacion des pòbles que se manifesten damb er emplec dera sua lengua. Ei un fren ara colonizacion interiora des lengues egemoniques; es occitans non èm es estranhs, non èm sonque ua curiositat folclorica, non èm un objècte extraordinari que cride era atencion, non èm es indigènes qu'an perdut eth territòri e as que permeten quauqua manifestacion culturau de subsistència, non èm es aborigèns testimoniaus d'un passat que non tornarà. Era Acadèmia forme part deth centre d'ua manèra d'enténer era vida, que se manifeste damb plena dignitat e totau reconeishment.